

*Βιβλιογραφικές
παραπομπές και Σύνταξη
βιβλιογραφίας*

Η παρούσα ενότητα έχει σκοπό την ορθή παράθεση των βιβλιογραφικών παραπομπών καθώς και της βιβλιογραφίας, στο πλαίσιο συγγραφής εργασιών. Η εν λόγω παράθεση κρίνεται σημαντική καθώς αντικατοπτρίζει το βάθος της εκάστοτε έρευνας. Αρχικά, προσδιορίζεται τι είναι οι βιβλιογραφικές παραπομπές, τονίζεται η σημασία χρήσης και αναφοράς τους στην εργασία και τέλος, υποδεικνύεται ο τρόπος καταγραφής των βιβλιογραφικών πληροφοριών και της ενσωμάτωσή τους στην εργασία.

Παράλληλα, αναπτύχθηκαν οδηγοί που εξετάζουν τέσσερα από τα σημαντικότερα διεθνή συστήματα βιβλιογραφικών παραπομπών, τα οποία βρίσκουν εφαρμογή στα πλέον γνωστά επιστημονικά πεδία. Συγκεκριμένα, παρουσιάζεται το APA Style (American Psychological Association) που είναι δημοφιλές στον τομέα της Ψυχολογίας και γενικότερα των Κοινωνικών Επιστημών, το Harvard Style που χρησιμοποιείται στον τομέα της Νομικής και της Οικονομίας, το MLA Style (Modern Language Association) το οποίο είναι γνωστό στις Ανθρωπιστικές Επιστήμες και Φιλολογίες Ξένων Γλωσσών και τέλος το Chicago Style ή Turabian Style που χρησιμοποιείται, μεταγ'υ άλλων, στα πεδία της Λογοτεχνίας της Ιστορίας και των Τεχνών.

Το κάθε σύστημα έχει καθιερώσει αντίστοιχους κανόνες, οι οποίοι καθοδηγούν τον ερευνητή στη δομή της εργασίας του. Έκαστος οδηγός ασχολείται αποκλειστικά με το κομμάτι που αφορά στις παραπομπές (βιβλιογραφικές, παρενθετικές, υποσημειώσεις και βιβλιογραφία) και όχι στη σύνταξη όλης της εργασίας. Αρχικά αναφέρονται γενικές πληροφορίες ξεχωριστά για το κάθε σύστημα και στη συνέχεια παρατίθενται οι κανόνες

που εφαρμόζονται σε διάφορες περιπτώσεις πηγών συνοδευόμενους με τα αντίστοιχα παραδείγματα τους.

Προκειμένου να εκπονηθεί μια εργασία, ο συγγραφέας διεξάγει έρευνα σχετιζόμενη με το θέμα, με σκοπό την περαιτέρω πληροφόρηση και ενημέρωσή του. Συνεπώς, θα βασιστεί και θα υιοθετήσει, προγενέστερες γνώσεις και ιδέες άλλων πηγών, ούτως ώστε να δημιουργήσει το προσωπικό του έργο, εξελίσσοντας και προάγοντας με αυτόν τον τρόπο την επιστήμη. Κάθε ερευνητής διαθέτει την δική του πνευματική ταυτότητα, μέρος της οποίας έχει αναπόφευκτα διαμορφωθεί και από εξωτερικές πηγές. Η υπεύθυνη και σωστή χρήση αυτών των πηγών σε κάθε έργο του, κάνει ευδιάκριτη την εν λόγω ταυτότητα. Επομένως, στο πλαίσιο συγγραφής ενός ακαδημαϊκού έργου, ο ερευνητής καλείται να κάνει αναφορά στις πηγές που συμβουλευτήκε, ως μέσο αναγνώρισης της συνεισφοράς τους για την παραγωγή των δικών του ιδεών.

Αρχικά, κρίνεται απαραίτητο να αποσαφηνισθεί η έννοια της παραπομπής.

Παραπομπή είναι η πράξη της αναγνώρισης και περιγραφής των ιδεών και ερευνητικών τεκμηρίων, που έχουν διαβαστεί ή χρησιμοποιηθεί κατά τη δημιουργία ενός έργου (University of Roehampton, 2011).

Η πνευματική εντιμότητα και το ήθος συνιστούν τους κύριους λόγους χρήσης των παραπομπών. Επιπλέον λόγοι είναι οι ακόλουθοι (Oxford University, 2014; Princeton University, 2011; Massachusetts Institute of Technology, 2014; Howard and Sharp, 1996):

- Αναγνωρίζονται οι ιδέες των άλλων,
- Ξεχωρίζει η δουλειά του ερευνητή από αυτή των πηγών του,
- Θεσπίζεται η αξιοπιστία και η αυθεντικότητα των γνώσεων και των ιδεών του ερευνητή,
- Αποδεικνύεται το πλάτος και το βάθος της έρευνάς, αποκτώντας έτσι αξία η εργασία,
- Καταθέτει το στίγμα των ιδεών του ερευνητή, τοποθετώντας την εργασία του σε μια ευρύτερη επιστημονική «συνομιλία», βασιζόμενη

αφενός σε προγενέστερες εργασίες (χρησιμοποιώντας τις ιδέες και την γνώση των άλλων), αφετέρου σε επόμενες, οι οποίες θα στηριχθούν στην δική του, με αποτέλεσμα την συνέχεια αυτής της συνομιλίας και την εξέλιξη του επιστημονικού τομέα,

- Επιτρέπει στον αναγνώστη να εντοπίσει τις βιβλιογραφικές παραπομπές εύκολα και έτσι να ελέγξει τη χρήση των πηγών, να αξιολογήσει την καινούργια ερμηνεία και εκδοχή, αλλά και να διεξάγει περαιτέρω έρευνα επί του θέματος,
- Ακολουθούνται τα ίχνη της έρευνας,
- Διασφαλίζεται η πρωτοτυπία κάποιας ιδέας κατόπιν ελέγχου της βιβλιογραφίας, προσδιορίζοντας έτσι τον επιστημονικό κλάδο στον οποίο ανήκει ο ερευνητής,
- Αποφεύγεται η λογοκλοπή (plagiarism).

Υπάρχουν δύο βασικές κατηγορίες για τους τρόπους συγγραφής και παρουσίασης των αναφορών: α) *Βιβλιογραφία* και β) *Βιβλιογραφικές Παραπομπές*.

Η βιβλιογραφία συντάσσεται σε ξεχωριστή σελίδα στο τέλος της εργασίας και φέρει τον τίτλο «**Βιβλιογραφία**». Περιλαμβάνει το σύνολο των τεκμηρίων που συμβουλευθήκε ο ερευνητής, ανεξαρτήτως της χρήσης ή μη, αποσπασμάτων από αυτά. Η εν λόγω μνεία οφείλει να γίνεται, λόγω της εν γένει πληροφόρησης και ενημέρωσης που πρόσφεραν. Κάθε τεκμήριο καταγράφεται ξεχωριστά με αλφαβητική σειρά βάσει συγγραφέα ή βάσει τίτλου εφόσον δεν υπάρχει συγγραφέας.

Η **βιβλιογραφική παραπομπή** αποτελεί ξεχωριστή μνεία για κάθε απόσπασμα που χρησιμοποιήθηκε από άλλη πηγή. Αυτό γίνεται με δύο τρόπους:

1ος: με αύξοντες αριθμούς υπό τη μορφή εκθέτη εντός του κειμένου, στο τέλος κάθε αποσπάσματος που χρησιμοποιήθηκε από άλλη πηγή. Οι αριθμητικοί δείκτες τοποθετούνται είτε στο τέλος της σελίδας (footnotes) είτε στο τέλος της εργασίας (endnotes), συνοδευόμενοι από τα πλήρη βιβλιογραφικά στοιχεία της πηγής.

2ος: με χρήση παρενθέσεων που καταγράφουν, εντός του κειμένου, τα στοιχεία της πηγής (συνήθως συγγραφέα/έτος ή συγγραφέα/σελίδες) στο τέλος κάθε αντίστοιχου αποσπάσματος. Τα πλήρη βιβλιογραφικά στοιχεία καταγράφονται σε μια αλφαβητική λίστα στο τέλος της εργασίας με τίτλο Βιβλιογραφικές Παραπομπές.

Στα υπόλοιπα αρχεία αυτής της ενότητας διατίθενται τέσσερις οδηγοί όπου παρουσιάζονται τα εξής διεθνή πρότυπα:

APA style

Harvard style

MLA style

Chicago style (ή Turabian style).

Για οποιοδήποτε πρότυπο προτιμηθεί υπάρχουν εργαλεία διαχείρισης βιβλιογραφικών παραπομπών, τα οποία διευκολύνουν τον ερευνητή να εφαρμόσει τους κανόνες με αυτόματο τρόπο. Μερικά από αυτά είναι τα: EndNote, Refworks, Zotero και Mendeley (<http://www.mendeley.com/>), που είναι ελεύθερο στο διαδίκτυο.

Βιβλιογραφικές Παραπομπές

Howard, K. and Sharp J. A. (1996). Η επιστημονική μελέτη: οδηγός σχεδιασμού και διαχείρισης πανεπιστημιακών ερευνητικών εργασιών. Αθήνα: Gutenberg.

Massachusetts Institute of Technology (n.d.). Avoiding plagiarism. Available at: <http://writing.mit.edu/wcc/avoidingplagiarism> [Access 19 March 2014].

Oxford University Computing Laboratory (n.d.). A guide to citing and referencing for students. Available at: <http://www.cs.ox.ac.uk/files/4211/referencing.pdf> [Access 19 March 2014].

Princeton University (2011). When to cite sources. Available at: <http://www.princeton.edu/pr/pub/integrity/pages/cite/> [Access 15 March 2014].

University of Roehampton (2011).Guide to referencing: what is referencing. Available at:
<http://studentzone.roehampton.ac.uk/library/referencing/generalreferencing.html#Whatisreferencing> [Access 10 March 2014].

Για τους οδηγούς συμβουλευθήκαν οι παρακάτω σύνδεσμοι:

<http://www.apastyle.org/>

<http://libguides.cdu.edu.au/cdureferencing>

<https://owl.english.purdue.edu/owl/section/2/10/>

<https://owl.english.purdue.edu/owl/section/2/11/>

<https://owl.english.purdue.edu/owl/section/2/12/>

<https://www.utoledo.edu/library/help/guides/docs/MLAstyle.pdf>

<http://www.library.mun.ca/guides/howto/mla.php>

http://www.ucd.ie/library/supporting_you/guides/

http://www.ubc.ca/okanagan/library/_shared/assets/chicago14394.pdf

https://writing.wisc.edu/Handbook/PDF/chicago_turabian_uwmadison_writingcenter_june2013.pdf